

דברי חיזוק
באמונה ובטחון ועוז
על פרשיות השבוע

ויאמר אליהו

מאת הרב אלי מאיר סמיט שליט"א
ישיבת רבי חיים עוזר « 058-323-1459 \ 347-897-9968 »

בס"ד

מצוות גמילות חסדים מוליד את כח האחדות, שזכותם גדולה מאד לצאת זכאי בדין!!!

גמורה, אע"פ שגם שנאה אין ביניהם, מ"מ כיון שכל אחד אינו חושב רק עניני עצמו ואינו נותן לב לטובת חבירו, כך הש"י אינו חושב ח"ו בטובתם. "ולכן בכל עת צרה שיש ח"ו על האדם, טוב לו שיתחבר באהבה גמורה עם ריע אחד או יותר, 'אי חברי כחברי דאיוב' (בב"ב טז:), ועי"ז יחשוב הקב"ה לטובתם כאמור וינצל."

"וכן היה במרדכי ואסתר, כי מרדכי לא חשב לעולם טובתו, רק טובתה, לכן בהתוודע לו מענין בגתן ותרש ידע כי המציל את המלך מהמות ישיגהו יקר הרבה, הגיד זאת לאסתר, ואמנם אסתר לא חשבה לעולם רק בטובת מרדכי לכן הגידה למלך בשם מרדכי, ועי"ז עזר ה' להם, ולכל ישראל בזכותם, עכ"ד (האלשיך ז"ל)."

וממשיך הערבי נחל, ומבאר: "ואחשוב, שעל ענין זה רמז הפסוק אִם בְּחַקְתִּי וְגו' וְרָדְפוּ מִכֶּם חֲמֵשָׁה מֵאָה וְגו' וּפְנִינִי אֲלִיכֶם (ויקרא כו, א-ט), ואמרו חז"ל (רש"י על המקום מתורת כהנים) 'פונה אני עצמי מכל עסקי לשלם שכרם'. ירמזו להנ"ל, כי על מ"ש ורדפו מכם חמשה מאה ומאה וכו' אמרו רז"ל (תורת כהנים עה"פ) וכי כך הוא החשבון, אלא אינו דומה מועטין העושים את התורה למרובין העושים, ר"ל, בהתחבר אנשים באהבה גמורה כנ"ל, אזי מעשיהם הטובים שעושים עולים לחשבון גדול רב מאוד, ע"ד כל אחד מהם בכולם, משא"כ אם כל אחד היה עושה המצוה ההוא לבדו תוך ביתו. ועל זה אמר הכתוב, עוד זאת תגרמו ע"י האהבה, כי פונה אני מכל עסקי ולא אחשוב רק בטובתכם, וכאמור."

"והנה, יוסף הצדיק בראותו את עצמו בצרה גדולה, רצה לעשות תקנה זו להתחבר באהבה כנ"ל עם איזה אדם, כי זה סבה שינצל מצרה כאמור, ולהיותו תוך מצרים כולם רשעים בשר חמורים וגסי הרוח, לא מצא עם מי יתחבר, והוכרח לבחור ברע במיעוטו, ובראותו שהשר המשקים נתון ג"כ בתוך צרה גדולה וחיייו תלואים לו מנגד וסרה גאותו מעליו ונכנע מאוד, וכאשר ראם זועפים אזי מצא עילה להתחבר עמהם ועי"ז ינצלו הם, והוא ינצל."

"והנה אלו השרים דאגו באומרם חלום חלמנו ופתר אין אתו (בראשית מ, ח), ר"ל, שצריכין לפותר כדי שיפתור לטוב וילכו חלומותיהם אחר פיו, ופירשו המפרשים (עי' ספורי ואוה"ח הק'), ששר האופים ירא תחלה להגיד החלום ליוסף אולי אינו טוב ופתור לרע, כנודע ממעשה דבר הדיא **בברכות** (נו). ולזה אמר וירא שר האפים כי טוב פתור (בראשית מ, טז), ר"ל שראה שאיש טוב הוא וטובות יגיד, אז סיפר לו חלומו ע"ש, ולכן מצא יוסף עכשיו עילה להתקשר עמהם באהבה כאמור, ועשה מיד טובה לשר המשקים ופתר לו טוב."

"וגם להאופה היה פותר טוב, רק לפי שפתח באף כמבואר בזוהר **חדש** (איכה) ע"ש, ונתקיים בהאופה פחד פחדתי ויאתני (איוב ג, כה), כי ירא מתחלה להגיד החלום ליוסף פן יפתור לו רע, וכך עלתה לו, עכ"ד הערבי נחל."

« ע"י אחדות אפשר לצאת זכאי בדין!! »

כתוב בפרשה אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם וגו'. לעברך בבקרת ה' אלקיך (דברים כט, ט-יא). בספה"ק האריכו הרבה לפרש דברי הפסוק בדרך הרמז, על פי הנודע ש'היום' רומז על ראש השנה (עי' זוה"ק ח"ב לב:), ובא הכתוב לומר, דעו, כי אתם נצבים היום בראש השנה לפני ה' אלוהיכם, הוא היום בו כל באי עולם יעברון לפניו ית' כבני מרון, ומי לא נפקד כהיום הזה.

ותכלית האי יומא היא לעברך בברית ה', בו הננו נכנסים בברית ה' לעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם, וכדאיתא בגמ' (ר"ה ט"ז) "אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם".

ונתן הכתוב עצה ודרך כיצד יעבור עלינו ראש השנה כדת וכדין, הן בהתרוממות הרוח לזכות לקבל על עצמנו עול מלכות שמים, והן כיצד נזכה בדין לשנה טובה ומתוקה בכל העניינים, על כן אמר הכתוב **אתם נצבים היום כולכם**, וכלומר, שעל ידי שנהיה בבחינת כולכם באגודה אחת ובאחדות הלבבות, נזכה לכל הטובות והישועות שבעולם, ברוחניות ובגשמיות.

וכדאיתא במדרש (תנחומא א), על פסוק זה "אף אתם כשאפלה לכם, עתיד להאיר לכם אור עולם וכו', אימתי בזמן שתהיו כולכם כאגודה אחת, שנאמר חיים כלכם היום (דברים ד, ד)."

« ע"י גמילות חסדים אפשר לצאת זכאי בדין!! »

וכבר אמרו חז"ל (מדרש משלי יד) על הפסוק וְרַךְ צְדָקָה וְחֶסֶד יִמְצָא חַיִּים צְדָקָה וְכַבֹּד (משלי כא, כא), "ורודף צדקה וחסד בעולם הזה ימצא צדקה וכבוד ביום הדין", (ואף שכפי פשוטו יום הדין הכוונה לעתיד לבוא, אך מ"מ גם ראש השנה לא יצא מכלל יום הדין).

מה רב שכרם של גומלי חסדים להעביר רוע הגזירה, ובפרט אם גומלי חסדים למי שאינו מכירו ואינו מאוהביו, כדאיתא בספר **עריב נחל** (פרשת מקץ) מאמר ארוך על זה, וז"ל: "...מאחר שאמרו חז"ל (ברכות נה-נו), כל החלומות הולכין אחר הפה, מה ראה יוסף על ככה לפתור טוב לאיש מצרי ההוא שר המשקים."

"**ונ"ל** עם מה שכתב האלשיך ז"ל (משאת משה), בענין וַיִּנְדַע הַדְּבָר לְמַרְדְּכִי וַיִּגַד לְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה וְתֹאמַר אֶסְתֵּר לְמֶלֶךְ בְּשֵׁם מַרְדְּכִי (אסתר ב, כב), מה ראה מרדכי לבלתי הגיד בעצמו למלך."

"**וביאר**, כי כל מעמד וקיום עם ה', הוא ע"י האחדות כנודע (בר"ר ח, ו), מענין חבור עצבים אפרים הנח לו (הושע ד, ז), חלק לבם (הושע י, ב), וכן הוא בפרטות באנשים פרטיים, אם יתחברו ב' אנשים באהבה אמיתית בלב שלם שכל אחד ייטב להשני, ויהיה כ"כ האהבה ביניהם עד שכל אחד מהם לא יחשוב טובת עצמו, רק ישים כל מגמותיו אל טובת ותועלת חבירו, אזי ממשיכים הנהגה זו על עצמם מהש"י, שכביכול יפנה מכל עסקיו ויחשוב רק להיטיב לאלו האנשים."

"**כי** נודע מה שאמרו רז"ל ה' צלף (תהלים קכא, ה), שכל מה שהאדם מתנהג, כך ממשיך על עצמו מהש"י, משא"כ האנשים שאין ביניהם אהבה

«מדוע קבע הקב"ה את יום הדין דוקא בחודש תשרי?!»

המשך חכמה (פרשת אמור ד"ה במדרש) מבאר, מדוע קבע הקב"ה את יום

החיד"א (פתח עינים ב"ב יא: ד"ה תניא), על פי מה שאמרו בגמרא לעיל שהצדקה המצלת ממיתה משונה, היא דווקא כשהנותן אינו יודע למי נותן והנוטל אינו יודע ממי הוא נוטל, ואילו בצדקה שעשה בנימין לא היתה מעלה זו, ולפיכך לא היה בה את הברכה של וצדקה תציל ממות, ומכל מקום טענו מלאכי השרת לפני הקב"ה, שכיון שהציל כמה נפשות, שכל אחת מהן היא עולם מלא, ראוי להצילו ממיתה.

ועפ"י מבינים היטיב את דברי המשך חכמה דלעיל, דאכן מה כדי להינצל ולזכות בחיים לפני משורת הדין, אפשר רק בכח ההנהגה של מדה כנגד מדה, וכאשר האדם מיטב לאחר בלי חשבונות ובלי שידע למי הוא מטיב, זה הכח הגדול כדי לצאת זכאי ביום הדין.

«מדוע קבע הקב"ה את יום הדין דוקא בחודש תשרי?!

מצאנו באמצע פרשת המועדים, לאחר ציווי מצוות הבאת קרבן העומר, ואמר הכתוב וּבְקֶרְבְּךָ אֶת קֶצֶר אֲרֻצְמָם לֹא תִכְלֶה פֶּאת שְׂדֶךְ וְגו' לְעֵנִי וְלִגְר תַּעֲזֹב אֹתָם (ויקרא יט, ט-ז), ופירש"י "אמר רבי אבדימס ברבי יוסף, מה ראה הכתוב ליתנה באמצע הרגלים וכו', ללמדך שכל הנותן לקט שכחה ופאה לעני כראוי, מעלין עליו כאילו בנה בית המקדש והקריב קרבנותיו בתוכו". ובתורת כהנים כתוב הלשון "שכל מי שהוא מוציא לקט שכחה ופאה ומעשר עני, מעלים עליו כאילו בית המקדש קיים והוא מקריב קרבנותיו לתוכו, וכל מי שאינו מוציא לקט שכחה ופאה ומעשר עני ואינו מקריב קרבנותיו לתוכו".

הגאון רבי חיים קויפמאן זצ"ל (בספרו משחת שמן פרשת אמור) מתייחס לדברי חז"ל אלו ושואל, שעדיין צ"ב למה בחרה התורה ללמדנו גודל מעלת מתנת עניים שהיא כמו קרבן דוקא באמצע פרשת המועדים, ולא לימדה זאת באמצע פרשת הקרבנות שבראש הספר בפרשת ויקרא.

ומבאר עפ"י דברי השפת אמת בפרשת אמור (תרמ"ו) שמדייק על מה שמצינו שלאחר פרשת המועדים נכתבה פרשת הדלקת הנרות, והטעם, לרמז כמו שהיה בית המקדש מיוחד בעולם שהוא מקום מוכן שמשם אורה יוצאת לכל העולם, וזהו על ידי נרות המנורה, כמו כן ישנו גם בבחינת שנה שמימי המועדות יוצא אורה לכל השנה. והיינו, שציוונו השי"ת ברוב רחמיו וחסדיו לחגוג את המועדים בריש שתא, כדי שהימים האלו יהיו יסוד ועיקר כל השנה הבאה אחריהם, ומהם יושפעו כל ימות השנה בשפע אורה מן שמיא.

ועפ"י מובן היטב מדוע קבעה הכתוב מצות מתנות עניים דוקא בתוך פרשת המועדים, ללמדנו עד כמה עצומה ומסוגלת מצוה זו להאיר את העולם ולהשפיע שפע רחמים וחסדים על המקיימים אותה, כמו שהמועדים מאירים על כל ימות השנה.

ומעתה למוד למדנו כמה גדולה ונשגבה מצות מתנת עניים לפני הקב"ה, אשר בזמן הזה שאין בית המקדש קיים ואין לנו מזבח להעלות עליו קרבנות לאישים, הנה מצוה זו חשובה להעלות נחת רוח לפני ית"ש שאמר ונעשה רצונו כקרבנות ממש.

והמשכיל יבין על נכון שלא דוקא מצות מתנת עניים נחשבת כל כך, אלא כלל מצות הצדקה וגימלות חסדים עולה לרצון לפני ה' כקרבן, ומפורש אמרו כך בגמרא סוכה (ט): "גדול העושה צדקה יותר מכל הקרבנות, שנאמר עֲשֵׂה צְדָקָה וּמִשְׁפָּט נִבְחָר לָהּ מִזֶּבֶח (משלי כא, ג), ואמר רבי אלעזר, גדולה גימלות חסדים יותר מן הצדקה, שנאמר זָרְעוּ לְכֶם לְצְדָקָה קָצְרוּ לְפִי חֶסֶד (הושע י, ב)". והרי לנו, שאיש ישראל העושה צדקה בממונו ומפרנס עניים ושוברי לב מכספו, או שגומל חסד עם הזולת בכל האופנים העומדים לרשותו, הריהו מעלה תענוג ונחת רוח לפני השי"ת כאילו בית המקדש קיים והוא מקריב עליו קרבן.

הדין ראש השנה בחודש תשרי, והרי בימות החמה עסוקים בני ישראל בעבודת השדה, בקציר ובציר ושאר העבודות, ואילו בימות החורף הם מרבים זכיות כשהם יושבים ועוסקים בתורה, אם כן היה עדיף לקבוע את יום הדין בחודש ניסן בחג הפסח, כי אז יצאו ישראל זכאים בדין, אחר שעברו עליהם ימות הגשמים מתוך עסק התורה, ולעומתם הנכרים עסוקים בתאוות עולם הזה ודברים אסורים, והוא פלא.

אלא מבאר המשך חכמה עפ"י מה דאיתא בגמרא (בב"ב יא, א), "תניא אמרו עליו על בנימין הצדיק שהיה ממונה על קופה של צדקה, פעם אחת באתה אשה לפניו בשני בצורת אמרה לו, רבי פרנסני, אמר לה, העבודה (לשון שבעה) שאין בקופה של צדקה כלום, אמרה לו, רבי, אם אין אתה מפרנסני הרי אשה ושבעה בניה מתיים. (כשמעו כד) עמד ופרנסה משלו. לימים חלה ונטה למות, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבש"ע, אתה אמרת כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא, ובנימין הצדיק שהחיה אשה ושבעה בניה ימות בשנים מועטות הללו, מיד קרעו לו גזר דינו, תנא הוסיפו לו עשרים ושתיים שנה על שנותיו, עכ"ל הגמ'.

וכותב המשך חכמה, שלא לחינם נקרא צדיק ובוודאי היה מלא מצוות ומעש"ט, ואעפ"י שבואו לסכנת חיים, כשכלתה קצבת חייו, אזי כדי להוסיף לו חיים לפני משורת הדין, צריך להיות מדה כנגד מדה, ורק במה שהחיה לאותה אשה ושבעה בניה משלו, כן הוסיפו לו חיים.

וממשיך המשך חכמה, וכותב בזה"ל: "אמנם על חייו נדונים בראש השנה, והנה צריך להיות מדה במדה. לכן הישראלי, שזרע, וחורש, ועדר, וניכש, וקצר, ונושא משך הזרע, בא לקצור - לא תִכְלֶה פֶּאת שְׂדֶךְ (ויקרא יט, ט), נפל מאחורי שכח - לא תָשׁוּב לְקַחְתּוּ (דברים כד, ט), נפל מאחורי הקוצר - לא תִלְקֹט (ויקרא יט, ט), ואין זה מתנה כתרומות ומעשרות הניתנים בטובת הנאה שיודע למי ניתן, רק עזיבה כתיבא בהו, ומי שבא ליטול נוטל, בין שהוא ראוי והגון בעיניו או לא."

"אם כן, הוא לאחר כל יגיעתו ועמלו, נתן חיים למי שלא רצה ולא ידע אם הוא ראוי או לא, ולו ישקלו אם הוא ראוי להיות בחיים, הלא אין זה מדה במדה, לכן בין ראוי בין לא, יוסיפו לו חיים. לא כן הנכרי, אשר הוא מלא וגדוש באסמיו ויקביו ופרוצו, אם יבא עני וישאל מעט, הלא יכלימהו וישיבהו ריקם, איך יקצובו לו חיים, וזה שאמר וְהוּא יִשְׁפֹּט תָּבֵל בְּצֶדֶק (תהלים ט, ט) - בזכות הצדק, לכן יִדִּין לְאֲמִים בְּמִישְׁרִים (תהלים ט, ט), ולישראל יוסיף חיים. לכן אמר לא תכלה וכו' לעני ולגר תעזוב אותם בין ראוי או לא, ולכן בחודש השביעי זכרון תרועה, רצונו לומר שלכן נקבע ראש השנה יום הדין בחודש השביעי, עכ"ל.

כלומר, כי אם היה הנידון בראש השנה רק אודות פרנסה ובריאות אכן היה מועיל לבני ישראל זכותם שהם עוסקים בתורה לעומת הגויים העוסקים בשפלות תאוותם. אבל מכיון שבר"ה הנידון הוא מי לחיים או ח"ו להיפך, לזה מוכרחים זכות צדקה וחסד לפני משורת הדין, וזה יש להם דייקא אחר הקציר ובציר שהם מניחים פאה, לקט ושכחה, יותר מתרומות ומעשרות שהם ניתנים למכריהם הכהנים ויש להם מזה טובת הנאה, אבל לקט שכחה ופאה שהבעלים עוזבים את השדה ומניחים מעמלם ויגיעם לכל הזוכה, ואף ייתכן ששונאיו זוכים בזה, עי"ז יזכו להיכתב לחיים טובים ארוכים ולשלום, כי א"א לודן בשמים אם הוא ראוי לחיים או לאו, שהרי יש לנהוג בו מידה כנגד מידה, והוא חנן דלים אף למי שאינו ראוי, ומכאן ילמד כל איש לנפשו להיות טוב ומיטיב לכל לרעים ולטובים.

עוד עמדו המפרשים על הסיפור ושאלו, מדוע לא הזכירו מלאכי השרת פסוק מפורש בתורה וְצְדָקָה תִצְלֵל מְמֹנֹת (משלי ג, ב), וכפי שאמרו בגמרא לעיל (ז) שהצדקה עומדת כנגד המיתה שהוא קשה מכולם. ותירץ